

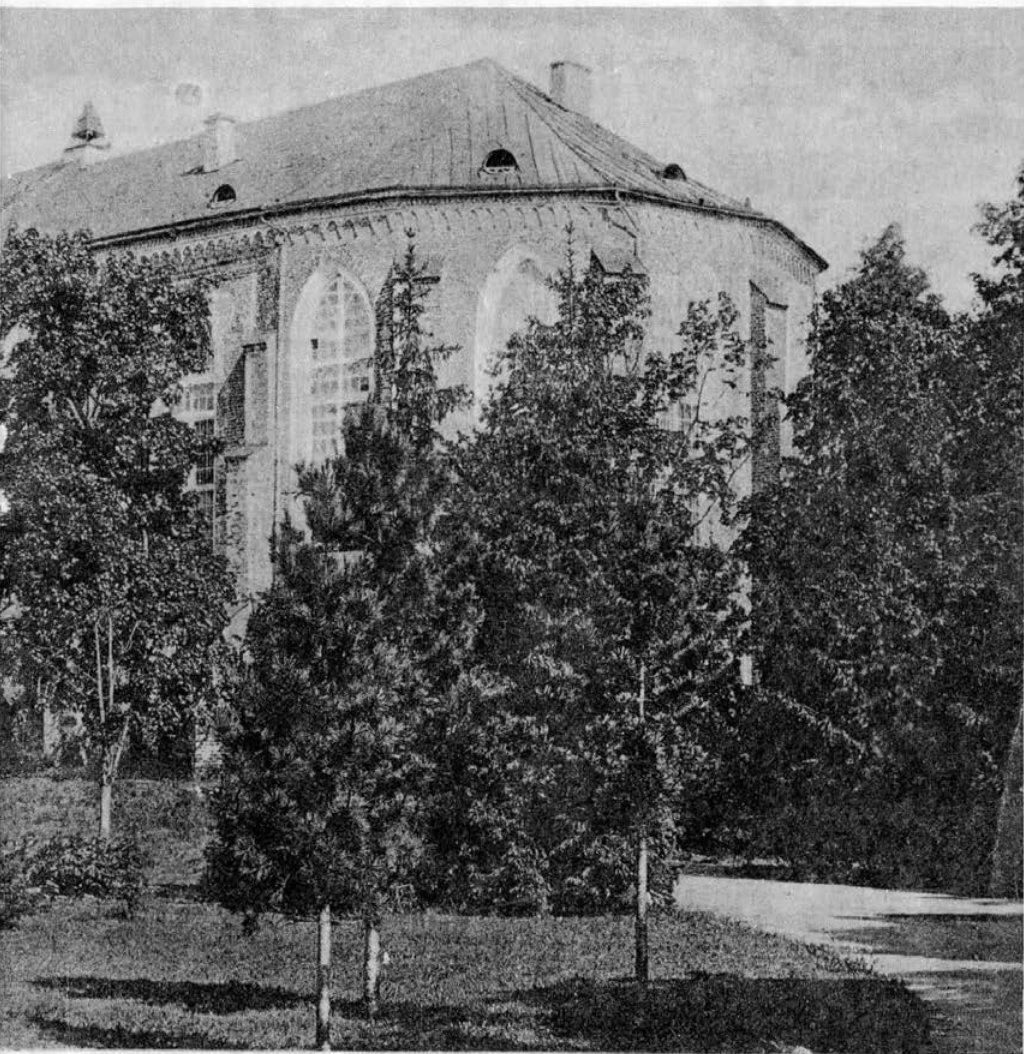
Kool-vih-1958-43-0

ESKILSTUNA E. TÄIENDUSKOO

KIRI - KOOL

Ülikooli raamatukogu hoone Tartus

*****

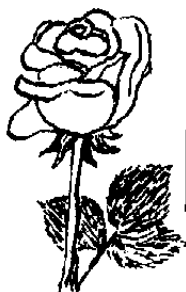
Nr. 43.

DETSEMBER

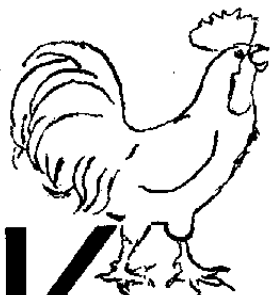
1958.

*****

LILL ROOS

SEE ON LILL. SELLE LILLE NI-
MI ON ROOS. ROOS ON ILUS
LILL. SEE ROOS ON ROOSA.

KUKK KANA MUNA

SEE ON MEIE KUKK. KANA ON
KA MEIE OMA. KANA MUNES
SUURE MUNA. KANA, ANNA
MUNA MINULE! KANA, KANNA
MUNA KALLILE KALLELE! EKS?

MIS SEE ON?

PUDEL

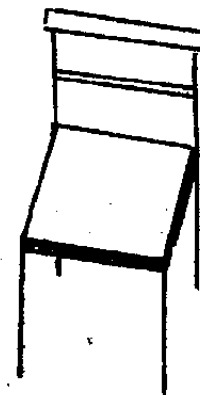
SEE ON MEIE
MEILE KA PIIMA! PUDEL ON
SIIN LAUA PEAL. KIRI ON KA
LAUA PEAL. OLE KENA, TOO!

EMA PIIMA
P U D E L .
P I I M A M E E S .

P A L U N T O O

MIS SEE ON?

TOOL

SEE ON MINU
ISA TOOL.
TEMA ISTUS.

TOOLIL LAUA
EES. RAAMAT
OLI LAUAL.
MIS SA TEED?
MINA LOEN
RAAMATUT.

KODUÕPETAJALE - Uued tähed: L, R, K, P, T, D (mitte - eL, äR, ka mitte -
Kõh, Põh, Tõhl) Siis peaksime lugema sõna KUKK - KõhUKõhKõh!) Püütagu K,
P, T häälikutena nti hääldada, nagu nad sõnades kuuluvad, ilma "õh" rõhutama-
ta. Ka ei ole B, D, G eesti keeles kunagi helilised, nagu ingliskeelses sõnas
"by" ja "dog". K, P, T abil moodustatud sõnad püüame lugeda kohe "teryikult"
kukk, pudel, tool, sest K, P, T saavad oma õige kuuldeväärtuse alles sõnades.
- Üksiku tähe tundma õppimiseks kasutame ühe päeva ja kordamiseks (lugedes
ja kirjutades) paar päeva. Peame meeles - lapse hea tuju tagab edu! Ainult!

Harjutusi

VÄIKESTELE

KIRJUTA PALAD ÄRA JA PANE TÄRNI (*) ASEMELE SOBIV TÄHT!

1

MIN* EM* NIM* O* ANN*. SIN* IS* O* SIH*. S*-
NU *NU NI*I *N UN*. SE* ON *INU O*U S*E/ON *INU
M*NA. AN*A SE* MU*A SIHA! M*NA EI AN*A. SI*S
*INA I*E A*NAN.

2

K*KK LA*LIS MINUL*. KUK* LAULI*: KUKEL-LEE!
SE* *N *LUS LAU*. LA*LA S*NA *A! MIN* E* O*KA,
LA*LA S*NA I*E! M*NA LAULA* KU*E LA*LU: KU*E-
LEE! KA*A *N KUK* E*S.

3

MEI* AI*S *N KAKS LILL*. MI* O* LIL*E N*MI?
ROOS* ROO* JA KOLLAN* ROO*. ANN*, MI* O* S*NU
LILL* NIM*? MIN* LIL*EL E* OL* N*ME. AN*A *MA
LI*LELE K* IL*S NIM*.

4

MIS SE* *N? SE* *N TOO*. KU* *OOL O*? TO*L
O* TOA*. MI* O* T*OL? TOO* O* IST*. M*NA IST*N
TOOL*L. M*NA I*TUN K* O*A TOO*IL. EIL* ENN*
ISTU* MEI* SUURE* *OOLIL!

5

MI* A*ISE* O*? SE* O* PUDEL. M*S P*DEL SE*
O*? S*E O* PIH*A P*DEL. KU* O* PIIM* PU*EL? PI*-
MA PUD*L ON *OOLIL! MEI* K*LLANE KIIS* LAK-
KU* EIL* OM* PI*MA. T*MA LAK*US LAUA AL*!

EESTI KEEL ON RIKAS KEEL

Sõnavormide rohkus on keele rikkus. Üks eestikeelne nimisõna võib omada kuni 40 erivormi, mis kutsutakse kääneteks. Lugupidamisest emakeele vastu teeme ülevaate, millised käänded ja nendele vastavad sõnavormid esinevad eesti keeles.

Kääne	Küsimus	Ainsus	Mitmus
Nimetav	mis?	raamat	raamat-ud
Omastav	mille?	raamat-u	raamat-ute
Osastav	mida?	raamat-ut	raamat-uid
Sisseütlev	millesse?	raamat-usse	raamat-utesse ehk -uisse
Seesütlev	milles?	raamat-us	raamat-utes ehk -uis
Seestütlev	millest?	raamat-ust	raamat-utest ehk -uist
Alaleütlev	millele?	raamat-ule	raamat-utele ehk -uile
Alalütlev	millel?	raamat-ul	raamat-utel ehk -uil
Alaltütlev	millelt?	raamat-ult	raamat-utelt ehk -uilt
Olev	millena?	raamat-una	raamat-utena ehk -uina
Saav	milleks?	raamat-uks	raamat-uteks ehk -uiks
Rajav	milleni?	raamat-uni	raamat-uteni ehk -uini
Kaasaütlev	millega?	raamat-uga	raamat-utega ehk -uiga
Ilmaütlev	milleta?	raamat-uta	raamat-uteta ehk -uita

(Märkus: kui on jutt elavast olevusest, siis esinevad küsimused - kes? kelle? keda? kellesse? jne.)

Käändeid ja sõnavorme on küll palju, aga neist ei või ühtegi ära jätta. Selle all kannataks mõtte selgus.

Onneks - õpilane tarvitseb teada nendest ainult kaheksa: neli esimest ainsuses ja neli esimest mitmuses. Teised tulevad iseenesest, neid polegi vaja õppida. See, kes sageli kõneleb eesti keelt, õpib ka need kaheksa vormi iseenesest ära. Meie aga peame neid harjutama, sest meie kõnelemise võimalused on piiratud.

*

Kirjuta järgnev pala ära ja pane sulgudes olev sõna (raamat) õigesse vormi!

See on eestikeelne (mis?) (raamat). Selle (mille?) (raamat) sisu on huvitav. Ma loen seda (mida?) (raa-

mat). Kirjuta sellesse (millesse?) (raamat) oma nimi! Need on hinnalised (mis?) (raamat). Nende (millesse?) (raamat) trükk on väga kallis. Kõik armastavad neid (mida?) (raamat). Nendesse (millesse?) (raamat) on paigutatud palju tarkust.

*

Kirjuta eelmise harjutuse eeskujul lauseid ja pane sõna (raamat) asemel iga alljärgnev sõna õigesse vormi.

Sõnu: vihik, paber, sulg, pliiats, täht, sõna, number, arv, jutt -u, õpilane, õpetaja.

*

KUIDAS KÄÄNATA ?

A

Eesti keeles on mõned sõnad ainsuse nimetavas käändes silmale täitsa ühesugused, aga erineva tähendusega. (Aga kõrvale?) Näidis: kruus ja kruus; palk ja palk.

Nimetav	omastav	osastav	sisseütlev
Kruus	kruusa	kruusa	kruusasse ehk kruusa
kruus	kruusi	kruusi	kruusisse ehk kruusi
palk	palga	palka	palgasse ehk palka
palk	palgi	palki	palgisse ehk palki

1) Püüa leida selliseid sõnu, 2) pea meeles erineva tähendus, 3) kirjuta nende vormid ja 4) lugedes püüa jõuda selgusele, kas on erinevust hääldega!

B

Samuti leidub täielikult riimivaid sõnu, mis võiksid käänduda samaselt, aga esinevad ometi erisuguselt. Näit.

Nimetav	omastav	osastav	sisseütlev
Kali	kalja	kalja	kaljasse ehk kalja
tali	talve	talve	talvesse ehk talve
vali	valju	valju	valjusse ehk valju
kangi	kangi	kangi	kangisse ehk kangi
sangi	sanga	sanga	sangasse ehk sanga
tangi	tangu	tangu	tangusse ehk tangu

1) Leia lisa, 2) kirjuta, 3) loe ja 4) kirjuta lauseid!

KAS TUNNED KODUMAAD ?

Nimeta kümme tähtsat Eesti meest!

- " kümme suuremat Eesti linna! Näita kaardil!
- " kümme Eesti maakonda! Näita neid kaardil!
- " viis tähtsat Eesti naist!
- " viis suuremat Eesti jõge! Näita kaardil!
- " viis Eesti mäge! Näita kaardil!
- " viis Eesti naaberriiki! Näita kaardil!

MIS ON ?

VALI ANTUD KOLMEST SÕNAST KÕIGE SOBIVAM!

1. Literatuur - tähestik, aabits, kirjandus.
2. Poesia - riim, luule, salm.
3. Alfabeet - tähestik, seltskond, häälik.
4. Astronoomia - maaelanik, seadus, täheteadus.
5. Biograafia - enesevaatlus, kinopilt, elulookirjeldus.
6. Agronoomia - toidustamine, õhustik, põllundus.
7. Geograafia - maadeteadus, gloobus, kirjeldus.
8. Matemaatika - pealkiri, arvuteadus, aine.
9. Botaanika - taimeteadus, paat, uurija.
10. Bioloogia - elulugu, füüsika, eluteadus.
11. Teoloogia - eesmärk, usuteadus, jutlus.
12. Geoloogia - mägestik, loodus, maateadus.

JÄTKA ARVUDE RIDU!

a) 1, 2, 4, 7, ...	d) 2, 4, 8, 16, ...
b) 1, 3, 2, 4, 3, 5, ...	g) 2, 4, 5, 10, 11, ...
c) 1, 3, 6, 8, 16, ...	h) 2, 4, 16, 256, ...

JEESUSE SÜNNIPÄEVAKS

Jõuluajal tähistab kogu kristlik maailm Jeesuse sünnipäeva. Kuigi ta sünnist on palju aastaid möödunud, ei ole teda ega ta sünnipäeva unustatud. Igal aastal ootab noor ja vana selle tähtpäeva saabumist, sest see toob igale palju rõõmu. Juba esimesel Jeesuslapse sünnipäeval kõlas kaunis kuulutus ingliltel karjastele:

"Teile on täna Õnnistegija - Jeesus Kristus sündinud!"

Varsti helises taeva all üllatavalt ilus inglikoori laul: "Au olgu Jumalale kõrges, maa peal rahu ja inimestest hea meel!"

Karjased, olles hällilast näinud, olid õnnelikud ja rõõmsad - kiitsid ja austasid taeva Isa ning jutustasid sellest teistele.

Põlvest-põlve on see jutlus Jeesuse sünnist edasi kantud kuni meieni. Sellega on alati kaasunud suur rõõm, nii laste kui vanade südames. Mispärast rõõmustatakse siis just tema sünnist niipalju? küsid sa. Sellepärast, et Jeesus on laste ja vanade sõber, hea õpetaja ning aitaja!

Ka meie rõõmustame sellel aastal jällegi jõuludest, laulame ilusaid jõululaule ning kuulame jutustust Jeesuse sünnist - ja võime teha seda kartmata ja julgelt, sest elame vabal maal, kus valitsus ei keela jõulude pühitsemist.

Meie võime omas kaunis emakeeles kuulda laste jõulusalme ja laule kirikus ning kodu. Kuid paljud ei saa seda teha, nii nagu meie, sest jõulude pühitsemine on keelatud Jeesuse vaenlaste poolt. - Need inimesed on pahad, sest nad vihkavad Jeesust. Kes Jeesust vihkavad - põlgavad ka üksteist. Jeesus aga käsib oma ligimist armastada, mitte põlata.

Vahest juhtub nii, et sünnipäeva tähistatakse ilma sünnipäeva lapseta. Oletame, et Mati sünnipäev on 25. detsembril. Tema auks korraldatakse sõprade poolt koosviibimine. Laud on ilustatud lilledega ja küünaldega ning sellel leidub sööke, jooke ja maistust!

Sõbrad saavad, istuvad lauda ja pidulik koosviibimine algab. Kõigil on heameel ja palju rõõmu. Korraga koputab keegi uksele. See avatakse ning selgub, et seal seisab Mati, kelle auks see sünnipäevapidu oli korraldatud, ja soovib sisse astuda. Kuid talle vastatakse, et pole enam ruumi, tulgu teinekord kui rohkem ruumi. Muidugi lahkub Mati kurva meelega.

Kas ei ole see imelik sünnipäevapidu, kus hällilapse enda jaoks ei olnud enam ruumi?

Nii on ka lugu mõneski kodus, kus pühitsetakse Jeesuse sünnipäeva - jõule, kuid sünnipäevalapse enda jaoks ei ole ruumi... temast ei loeta ega räägita, temast ei rõõmustata ja temale ei laulda.

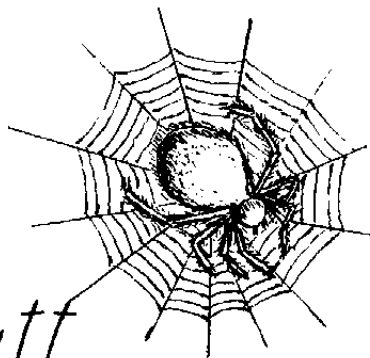
Sina, väike eesti poiss ja tüdruk, õpi tundma jõululast Jeesust, jää alati tema hääks ja ustavaks sõbraks ning laula:

Oh püha, kallid Jeesus Krist, su sündimise päev on see!
Seepärast kõige ilma peal on tema lastel hea meel.

Õp. R. Reinaru.

JA

Muinasjutt

Karjased elasid sipelgatega suures tülis.

Sipelgad hammustasid karjaseid valusasti, ja karjased lõhkusid nende pesad ära. Sipelgad valisid kõige targema ja julgema eneste seast välja ja saatsid ta Jumala juurde karjaste peale kaebama.

Saadik kaebas, et karjased igapäev palju leivaraasukesti maha pillavat, aga pesalõhkumisest ei julgenud ta midagi rääkida, sest et nad enne ise karjaste kallale olid läinud. Jumal ütles: "See võib küll tõsi olla, aga kas sul tunnistajaid on? Mine ja too enesele tunnistaja!"

Sipelgas läks enesele tunnistajat otsima. Minnes mõtles ta iseeneses: "Kui ma ämblikuga kokku saaksin! Tema võiks küll seda tunnistada, sest ka temale teevad karjased palju ülekohtu ja kurja." Ta sai ämblikuga kokku ja ütles ruttu: "Tule, mehike, mulle tunnistajaks! Mina lähen karjaste vastu kohtusse." Ämblik küsis, mis tüli tal siis karjastega ees olevat. Sipelgas aga ütles ainult: "Sa pead tulema. Pärast jääb hiljaks."

Kui nad Jumala ette jõudsid, küsis Jumal ämblikult: "Karjased pidavat igapäev leivaraasukesti maha pillama: kas sa oled seda näinud?" Ämblik kostis: "See ei ole karjaste süü. Neil ei ole kusagil kohta, kus rahulikult süüa, ega lauda, kuhu leiva peale paneksid." Jumal ütles: "See on õige, mis sina tunnistad! Aga sina, sipelgas, oled laimaja ja valelik, sest et sina ilma põhjusega oma ligemisi vihkad."

Ja ta viskas sipelga taevast maha, nii et see peaaegu pooleks kukkus. Aga ämbliku laskis ta siidi köit mööda maa peale, et ta õigust oli rääkinud. Sellepärast on ämblikul tänapäevani kõis, millega ta võib üles ja alla liikuda. Aga sipelgas on keskelt peenike, nagu ta taevast maha kukkudes on jäänud.

TÄHTIS SUVI

Möödunud suvi oli minu elus väga tähtis. Ma ei olnud kunagi vee ääres elanud ja sellepärast ma ei osanud ujuda. Kui meie perekond vahest juhuslikult jõe või järve äärde sattus, ei teinud ma kunagi katset ujuda. Isa sellekohaste märkuste peale vastasin ma alati - ei taha! Ma solistasin küll vees, aga mitte kunagi sügavamas kui alla põlve.

Isa püüdis mind vette meelitada, aga mul oli alati kaaluv põhjus mitte minna. Kord polnud supelpükse kaasas, teinekord oli kõha põhjuseks. Järgmine kord ei olnud kõha, aga ma siis jälle ei võtnud supelpükse kaasa. Isa küsis järve äärde jõudes:

"Indrek, sul on täna vist jälle kõha?"

"Ei ole", vastasin ma, "ma läheksin heameelega vette, aga unustasin püksid koju", ütlesin ma võidukalt.

"Tore!" hõiskas isa, "siin on sulle püksid, täna tee me ujumiskatset."

Küll püüdsin ma viivitada, aga isal oli seekord kannatust. Ta võttis mu käe ja me sammusime sügavuse poole...

Kui vesi ulatus mulle juba üle põlve, hakkasin ma kisisama, et mul on külm ja isegi rasked kõhahood tulid mulle appi. Aga midagi ei aidanud. Isa sammus edasi ja tiris mind jõuga kaasa. Parajas sügavuses keeras ta mu vette pikali, pani käe mu rinna alla ja kamandas:

"UJU - tõmba kätega ja siputa jalgadega!"

Minu ainukene päästerõngas oli nutt.

"Teised mehed sinu vanuses ujuvad vabalt, aga sina nutad!" lausus isa kärsitult. Ja kuueaastane mees luksus ikka veel nutta, kui ta juba kaldale jõudis.

"Tuleval suvel üürime endile suvemaja siia järve äärde!" ütles isa järvelt tulles.

*

See tulev suvi oligi see möödunud suvi, mis minu elus nii tähtsat osa mängis. Isa ei teinud minuga järve ääres üldse tegemist. Ainuke asi - ta oli hankinud mulle ühe autoratta õhukummi, mida ma alati rinna ümber hoidsin, kui vette läksime. Teiseks oli isa sokutanud mind minu vanuste poiste kampa, kellega koos järves sumasime.

"Indrek, kas sa ikka veel selle rõngaga jändad?" mõnitasid teised poisid.

See jutt mulle ei meeldinud. Ma läksin ühel varasel hommikutunnil järve, et üksikult ja ilma teiste segamata ja õpetamata harjutada ujumist. Seal selgus, et kummirõngas oli peaaegu õhust tühi. Et tema kandepinda suurendada, ei pannud ma rõngast rinna ümber, vaid rinna alla, ja proovisin ujuda.

See õnnestus hästi. Ma sumasin edasi. Meenusid isa sõnad: "Teised sinu vanused mehed ujuvad juba vabalt!" See ergutas ja andis julgust. Kui... oh sa juts küll... ma avastasin, et rõngast ei olnudki enam rinna all...

Ma lasin end sopsti! püsti... jalad ei ulatunud põhja ja pea kohal vesi vul... vul... vul... vulises hirmuäratavalt... Käte sibamisega tõstsin pea veepinnale ja puristasin suu veest tühjaks. Ma silmasin, et rõngas oli minust mõned meetrid eemal. Püüdsin nüüd end juba korralikkude liigutustega rõngale lähemale aerutada, aga vaheajal tõusnud tuul viis rõnga minust ikka kaugemale.

Nüüd hakkasin kallast otsima. Selgus, et olin kogu aeg kaldast eemale ujunud. Väsimus andis tunda.

Teised poisid... teised poisid... isegi nende õpetused aitasid mind hädas:

"Ära tee üleearuseid väsitavaid liigutusi! Tõmba aeglaselt ja mõistlikult!" Seda ma tegingi... varsti tundsin, et... Jaak, jalad põhjas!

Mulle tundus, et olin rutemini ujuma õppinud, kui algul arvasin. Isa pärast tunnistas üles, et ka temal seejuures on teeneid olnud. Ta olevat iga päev kummirõngast ühe tortsu õhku vähemaks lasknud. Sellega järk-järgult vähendas rõnga toetust ja kasvatas julgust ja enesekindlust ujuma õppimisel.

Nii siis - paari nädala pärast võisin oma eksami ilma rõngata ära teha. Ülejäänud ajal õppisin ma tegema iga-sugu trikke ja sügiseks oli nüüd seitsmeaastane mees päris korralik ujuja.

See suvi ja see ilus järv ei lähe mul elulõpunigi meelest!

Aituma isale julgustamise eest ja teistele poistele õpetamise eest!

Indrek.

MIDA JUKU ON ÕPPINUD, SEDA JUHAN EI UNUSTA!

Vanasõna.

EESTI LAUL

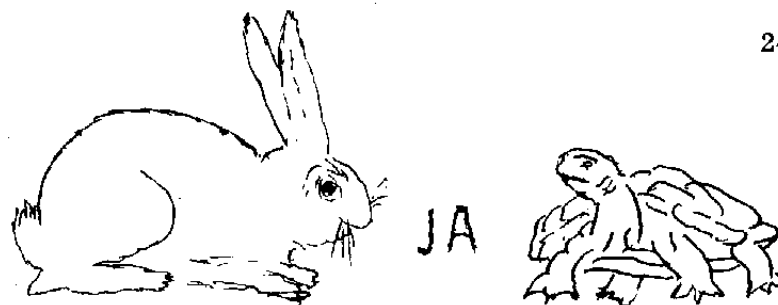
Eesti laul, et kõla sa
üle metsa, üle maa!
Tungi iga südamesse
ärata meid tegudel!
Mata maha vaimunõtrust!
Kus on kuulda eesti keel,
eesti laul, seal kõla sa
üle metsa, üle maa!

Eesti laul, sa helise
vaenlaskõrvu valjuste!
Olgu sinu kaunid hääled
hirmutajad temale!
Mõõga kombel sisse tungi
kahjunõudja südame!
Eesti laul, sa helise
vaenlaskõrvu valjuste!

Eesti laul, oh tröösti sa
haiget hinge armuga!
Hellasti tall' pane peale
oma parandavat häält!
Kus on iial elu raskus
südant haavand valusalt -
eesti laul, seal vaigista
haiget hinge armuga!

Eesti laul, truu pead sa,
truu ja hele olema!
Nagu tuul ja päike tungib
iga silma, südame,
nõnda truult su hääled kostku
kaugel' piirist piirini!
Eesti laul, nii kõla sa
üle metsa, üle maa!

Lydia Koidula.

Kord kohtas jänes kilpkonna maanteel ja hakkas teda narrima: "Küll sa aga oled aeglane ja kohmakas!" ütles jänes naerdes.

"No jah", vastas kilpkonn, "võib olla ma olengi inetu ja aeglane, aga ma vean kihla, et jõuan enne sind jõeni!"

No küll see tegi jänesele nalja. Ta naeris nii kõvasti, et möödaminev rebane peatus ja küsis: "Mis siin siis lah-ti on?"

Jänes selgitas kilpkonna naljakat ettepanekut. Ta palus rebasel olla kohtunikuks kihlveol.

Rebane nõustus. Ta luges "Üks, kaks, kolm" ja võidu-jooks algas. Teadagi oli jänes varsti kadunud silmist. Ilm oli väga kuum. Maantee oli tolmune.

"Miks küll peaksin nii kiirustama?" mõtles jänes. "Ma puhkan veidi. Kui kilpkonn peaks minust mööduma, on mul veel aega küllalt temast ette jõuda."

Vahepeal liikus kilpkonn mööda maanteed aeglaselt aga kindlalt edasi. Ta ei peatunud minutikski.

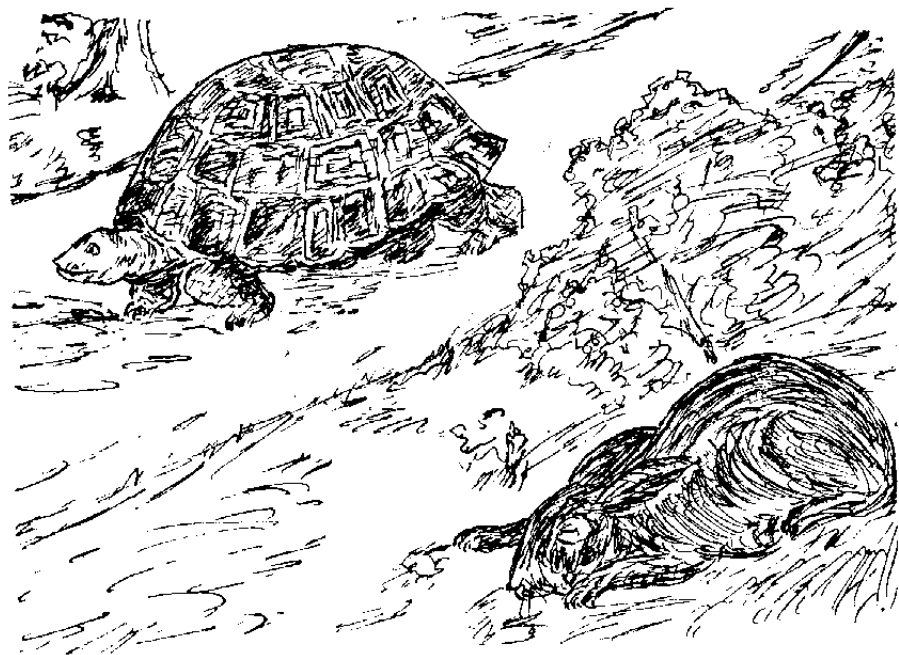
Juba oli õhtupoolik, kui jänes ärkas. Ta vaatas ette ja taha. Kilpkonna polnud kuski näha.

"Häh", mõtles jänes, "küll sel Veni-Villemil läheb aga palju aega siia jõudmisega. Ma magan õige veel". Ta pööras teise külje ja jätkas und. Umbes poole tunni pärast ta ärkas, haigutas, sirutas end ja hakkas aegla-selt teel edasi minema.

Kuid, mis see oli? Teel tolmu sees nägi jänes äkki kilpkonna jalajälgi. Need jalajäljed viisid jõe poole. Jänes hüppas ja pistis jooksu kui välk. Kuid kui ta jõudis hingeldades teekonna lõppu, siis nägi ta juba kilpkonna. See ootas rahulikult jänese päralejõudmist. Ka kohtunik rebane oli seal.

"Kilpkonn võitis kihlveo!" ütles rebane ja lisas:
"Elagu järjekindlus ja visadus!"

Kas see muinasjutu lugu võib juhtuda ka lastega? Seleta!

TÄNASIDA TOIMETUSI ÄRA VISKA HOMSE VARNA!

*

PÜSIVUS VIIB SIHILE.

*

**UNI EI ANNA UUTA KUUBE,
MAGAMINE MAANI SÄRKI.**

Väljaandja: ÜEÜ Koolitoimkond

Toimetaja: mag. Ants Roos

Foto ofsettrukk: P. Kõlvik

Printed in U.S.A.